

**การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมและพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ค่าทาง
การเงินเบื้องต้นผ่านโครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ด้วยกระบวนการ
อาสาประชารัฐบนหลักพุทธธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์**
**Social Impact Assessment and Indicators Development lead to preliminary
Financial Proxy Assessment through the Graduate's Quality Development
Project with Volunteer Participation according to the Identity of Uttaradit
Rajabhat University on the Buddhism principle**

สุพัตตรา ตันติจิริยาพันธ์

Supattra Tantijariyapan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

The Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University.

Corresponding Author's Email: patt390@hotmail.com

Received: April 29, 2023; **Revised:** June 14, 2023; **Accepted:** June 18, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอฐานคิดของการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมบูรณาการ
กับหลักพุทธธรรม และเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดนำไปสู่การวิเคราะห์ค่าการเงินเบื้องต้นของโครงการยกระดับคุณภาพ
บัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐ ผลการศึกษาพบว่า ฐานคิดของการ
ประเมินผลลัพธ์บูรณาการกับหลักพุทธธรรม เป็นแนวคิดและกระบวนการก่อนและหลังการดำเนินโครงการ
เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการโครงการ ซึ่งคำนึงถึงความยั่งยืนของการพัฒนาและความเป็น
ธรรมแก่กลุ่มเป้าหมายของโครงการบนหลักพุทธธรรม คือ หลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา ผลการพัฒนาตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา ได้แก่ 1) ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ
11.) ระดับบุคคล ประกอบด้วย รายได้ต่อคน (ครัวเรือน)/เดือน และ 1.2) ระดับชุมชน ประกอบด้วย รายได้
ต่อคน (ครัวเรือน)/เดือน และรายได้ต่อชุมชนที่ดำเนินในรูปแบบของกลุ่มร่วมกับประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ/
เดือน และ 2) ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม 2.1) ระดับบุคคล ประกอบด้วย ต้นทุนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
(อปท.) ต้องลงทุนกับการจัดการขยะที่ต้นทางเพื่อกำจัดขยะ จำนวน 1 กิโลกรัม ต่อคน/ครัวเรือน และ
2.2) ระดับชุมชน ประกอบด้วย ต้นทุนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องลงทุนกับการจัดการขยะที่ต้นทางเพื่อ
กำจัดขยะ จำนวน 1 กิโลกรัม ต่อคน /ครัวเรือน และผลลัพธ์ทางสังคม พบว่า สามารถบรรลุผลลัพธ์หลักด้าน
ขจัดเหตุปัจจัยของปัญหาที่เกิดขึ้นด้านสังคมมากที่สุด และผลการวิเคราะห์ค่าทางการเงินเบื้องต้นในด้าน

เศรษฐกิจ พบว่า ระดับชุมชนมีรายได้ 30,500 บาท/61 คน (ครัวเรือน)/เดือน และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า สามารถลดต้นทุนกำจัดขยะ 9,991.80 บาท/ปี การดำเนินโครงการนี้จึงทำให้ชุมชนได้รับผลลัพธ์ทางบวก และ นักศึกษาได้ประยุกต์ใช้องค์ความรู้การแก้ไขปัญหาพร้อมกับชุมชนในรูปแบบอาสาประชารัฐ จึงเกิดการพัฒนา บัณฑิตที่มีจิตสาธารณะต่อส่วนรวม

คำสำคัญ: การประเมินผลลัพธ์; ตัวชี้วัด; ค่าทางการเงิน; คุณภาพบัณฑิต; หลักพุทธธรรม

Abstract

This academic paper is entitled to present the fundamental concept of social impact assessment integrate with the Buddhism principles and develop indicators that lead to the analysis of the preliminary financial proxy through the Graduate's Quality Development Project with Volunteer Participation according to the Identity of Uttaradit Rajabhat University. The results found that the fundamental concept of social impact assessment was the process that analyzes before and after project implementation and social impact management. This concept was also focused on sustainability and fairness to the target group of the project based on the Buddhism principles, namely the four Brahma Vihara principles, Metta, Karuna, Mudita, and Upekkha. This concept was also focused on sustainability and fairness to the target group of the project based on the Buddhist principles, which namely the four Sangahavattudhamma principles, Metta, Karuna, Mudita and Upekkha. The results of the development of economic indicators of the case study project were as follows: 1) Economic indicators 1.1) Individual level consisting of income per person (household) /month and 1.2) Community level consisting of income per person (household) /month and income per community that operates in the form of groups with the people who participated in the project/month and 2) Environmental indicators 2.1) Individual level, consists of the cost that the local government organization had to invest in waste management at the source to dispose of 1kg of waste per person/household and 2.2) Community level consists of the cost that the organization Local governments must invest in waste management at source to dispose of 1 kilogram of waste per person /household. Social Impact Assessment found that the main outcomes were achieved in eliminating the causes of social problems. The findings also revealed that the financial proxy assessment for developing the waste management innovation from plastic and foam an economic aspect found that the community level earned 30,500 Baht/61people (Household)/Month and the environmental aspect found that the waste disposal cost was reduced by 9,991.80 Baht/Year. The implementation of this project has shown positive

outcomes for the community and the students. Therefore, they have been developed to be graduates who have a public mind.

Keywords: Impact Assessment; Indicator; Financial Proxy; Graduates Quality; Buddhism Principles

บทนำ

บทความวิชาการนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ผลลัพธ์ทางสังคมของโครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ โดยนำข้อมูลมาจากรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการสังเคราะห์ “โครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐ (B10)” พ.ศ. 2564 เป็นโครงการภายใต้พันธกิจสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมนักศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ ได้บูรณาการศาสตร์ในการแก้ไขและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เหมาะสมร่วมกับประชาชน และภาคีเครือข่ายภายใต้การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา อันเป็นการทำงานในรูปแบบอาสาประชารัฐที่สามารถพัฒนานักศึกษาสู่บัณฑิตที่มีจิตสาธารณะต่อส่วนรวม โครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐกำหนดผลสัมฤทธิ์หลัก (Key Results: KR) ที่ประกอบด้วย KR1: ขจัดเหตุปัจจัยของปัญหาในด้านการเกษตร ด้านสังคม และด้านการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ KR2: เกิดนวัตกรรม (นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมบริการ หรือนวัตกรรมกระบวนการ) ร่วมกับชุมชน KR3: นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานจริง มีความสามารถในการค้นคว้า คิดวิเคราะห์ ประมวลผล สื่อสาร มีความคิดสร้างสรรค์ และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 และ KR4: นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทักษะจากห้องเรียนมาทำงานในพื้นที่โดยใช้หลักการขับเคลื่อนงานตามหลักพันธกิจสัมพันธ์ คือ การร่วมคิดร่วมทำแบบหุ้นส่วน (Partnership) เกิดประโยชน์ ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Mutual benefits) มีการใช้ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Scholarship) และเกิดผลดีแก่สังคมที่วัดได้ (Measurable social impact)

ทั้งนี้จะเห็นว่าโครงการดังกล่าวมุ่งบรรลุเป้าหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่ง ทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่ครอบคลุม ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม, การคิดเชิงวิพากษ์ แก้ไขปัญหา และการตัดสินใจ, การเรียนรู้และการรู้คิด (Metacognition), การสื่อสาร, ความร่วมมือ (การทำงานเป็นทีม), การรู้สารสนเทศ, การรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ, การเป็นพลเมือง (ระดับท้องถิ่นและระดับโลก), การเรียนรู้ชีวิตและอาชีพ, และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมถึงการตระหนักในวัฒนธรรมและสมรรถนะ (Binkley et al, 2012 cited in Global Partnership for Education, 2020) โดยนำปัญหาในพื้นที่เป็นโจทย์ในการคิดและแก้ไขปัญหาพร้อมกับอาจารย์ที่ปรึกษาและภาคีในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งกระบวนการภายใต้โครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐบนหลักพุทธธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาความรู้และทักษะแก่ผู้เรียน และสามารถแก้ไขปัญหาของ

ชุมชนในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมที่สามารถวัดผลการดำเนินโครงการได้ แต่เนื่องด้วยการดำเนินโครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ที่เริ่มต้นตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา มีการกำหนดผลผลิต และผลลัพธ์ ซึ่งการกำหนดผลลัพธ์ยังไม่ได้อยู่ภายใต้หลักการเชิงวิชาการที่โครงการจำเป็นต้องมีการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) และยังไม่ได้นำตัวชี้วัดค่าทางการเงิน (Financial proxy) อีกทั้งผู้เขียนเห็นว่าการดำเนินโครงการควรมีการบูรณาการกับหลักพุทธธรรมที่สำคัญประการหนึ่ง คือ พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เนื่องจากพรหมวิหาร 4 นี้มีนัยให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่น ประสงค์ช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ มีความยินดีเมื่อผู้อื่นประสบผลสำเร็จ และการวางตนเป็นกลางไม่โอนเอียง พินิจปรากฏการณ์รอบด้านด้วยปัญญา จึงสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐ ซึ่งมุ่งฝึกให้นักศึกษาก้าวสู่การเป็นบัณฑิตที่กระทำประโยชน์ต่อส่วนรวม นั้นหมายถึงเป็นบัณฑิตที่มีความเมตตา ปรารถนาให้ประชาชนในพื้นที่ดำเนินโครงการพ้นจากปัญหาที่ประสบ และพลอยยินดีเมื่อสามารถแก้ไขปัญหาสำเร็จ ย่อมแสดงให้เห็นว่าการนำพรหมวิหาร 4 มาเป็นฐานคิดร่วมกับเป้าหมายของโครงการย่อมขัดเกลาบัณฑิตให้มีคุณธรรมควบคู่กับมี ความรู้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาบัณฑิตให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ

ผู้เขียนจึงประสงค์นำโครงการที่ดำเนินในปี 2564 มาวิเคราะห์ผลลัพธ์ทางสังคมและค่าทางการเงิน เพื่อนำผลการวิเคราะห์สู่การเป็นข้อเสนอเชิงบริหารและเชิงวิชาการเพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับขับเคลื่อนโครงการของมหาวิทยาลัย บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมของโครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐบนหลักพุทธธรรม และเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดนำไปสู่การวิเคราะห์ค่าการเงินเบื้องต้น ซึ่งเป็นการประเมินตามผลลัพธ์ทางสังคมและพัฒนาตัวชี้วัดของโครงการที่เดิมเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพสู่การวิเคราะห์เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยในบทความวิชาการนี้นำเสนอตัวอย่าง จำนวน 1 โครงการภายใต้โครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐบนหลักพุทธธรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ประกอบกรวิเคราะห์ คือ โครงการพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะพลาสติกและโพลีเมอร์มีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐบนหลักพุทธธรรม บ้านบึงวังจี้ว์ ตำบลป่าเช่า อำเภอมือเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังนี้

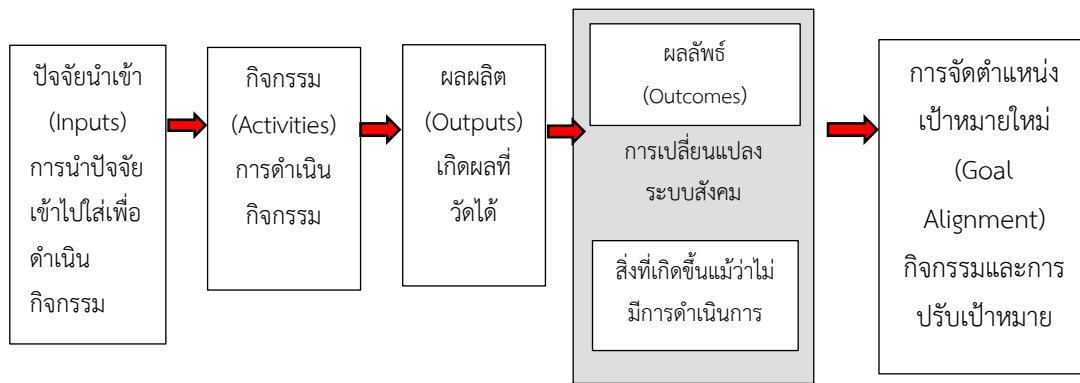
แนวคิดการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม

การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) ซึ่งแนวคิด Frank Vanclay (2003) ได้อธิบายว่า SIA เป็นเสมือนร่มที่ครอบคลุมกรอบการทำงานที่รวบรวมการประเมินผลกระทบทั้งหมดที่มีต่อมนุษย์ และวิถีการดำรงชีพของมนุษย์ ตลอดจนชุมชนที่สัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและชีวฟิสิกส์ และชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กับของพวกเขา SIA จึงมีการเชื่อมโยงกับการประเมินในทุกมิติ เช่น การวิเคราะห์ภูมิทัศน์ การวิเคราะห์ผลกระทบทางโบราณคดีและมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งที่จับต้องได้และ

จับต้องไม่ได้ ผลกระทบต่อชุมชน ผลกระทบทางวัฒนธรรม ผลกระทบด้านประชากรศาสตร์ ผลกระทบต่อการพัฒนา ผลกระทบทางเศรษฐกิจและการคลัง ผลกระทบทางเพศ ผลกระทบทางสุขภาพกายและจิตใจ ผลกระทบต่อสิทธิของชนพื้นเมือง ผลกระทบด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผลกระทบต่อสถาบัน เช่น ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและนันทนาการ ผลกระทบทางการเมือง (สิทธิมนุษยชน ธรรมชาติสากล ประชาธิปไตย ฯลฯ) ความยากจน ผลกระทบจิตวิทยา ปัญหาด้านทรัพยากร (การเข้าถึงและการเป็นเจ้าของทรัพยากร) ผลกระทบต่อทุนทางสังคมและมนุษย์ และผลกระทบอื่นๆ ต่อสังคม ดังนั้น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับ SIA จึงไม่สามารถดำเนินการโดยคนเดียว แต่ต้องใช้วิธีการแบบทีมการในเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง จากกรอบ SIA ดังกล่าวนั้นเห็นได้ว่าเป็นแนวคิดในการประเมินผลกระทบจากการพัฒนาที่ครอบคลุมผลกระทบต่อมนุษย์และทุกปัจจัยที่สัมพันธ์กับมนุษย์ทั้งมิติด้านกายภาพและด้านจิตใจ International Association for Impact Assessment (2015) อธิบายว่าเป้าหมายการพัฒนาสังคมนั้นจะถูกออกแบบให้เหมาะสมสอดคล้องตามบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ซึ่งมีความมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไป โดยการกำหนดเป้าหมายดังกล่าวควรเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่นำโดยชุมชน และโดยทั่วไปแล้วองค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) เป็นประเด็นที่ควรค่าแก่การพิจารณา ซึ่งการกำหนดและประเมินความเป็นไปได้ของทางเลือกสำหรับการลงทุนทางสังคมยังต้องคำนึงถึงจุดแข็งและจุดอ่อนภายในชุมชนท้องถิ่น โดยกรอบที่ใช้กันทั่วไปในการช่วยเหลือประเมินทางเลือกในการลงทุนคือ “การประเมินทุนชุมชน” (Community capitals Approach) ซึ่งสนับสนุนแนวทางการประเมินการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Approach) ซึ่ง Vanclay (2003) อ้างอิงจาก สุพัตตรา ตันติจริยาพันธ์ (2564) ได้อธิบายว่า การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมว่าเป็นการวิเคราะห์ การตรวจสอบ และบริหารจัดการผลทางสังคมที่เกิดจากการพัฒนา อย่างไรก็ตามเขาเห็นว่าการทำความเข้าใจค่าว่าการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมมีหลายมิติ กล่าวคือ มิติที่เป็นขอบเขตของการวิจัยและการดำเนินการ ซึ่งเป็นพาราไดม์ (Paradigm) หนึ่งขององค์ความรู้ทางวิชาการหรือเป็นเทคนิคในการวัดผลมีคุณค่าต่อสังคมก็ได้ ซึ่งก็ย่อมขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลต่างที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับ Becker (2001) ที่ได้นิยามว่า การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม คือ กระบวนการระบุผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันสืบเนื่องจากการดำเนินการในปัจจุบันที่เกิดจากปัจเจกบุคคล องค์กร และสังคมโดยรวม นัยนี้หมายถึง Becker ให้ความสำคัญด้านผลทางสังคมที่จะเกิดขึ้น

จากการพัฒนาจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์และระบุผลที่จะเกิดขึ้นไว้ล่วงหน้าเพื่อประเมินคุณค่าที่สังคมจะได้รับเช่นเดียวกับ Vanclay นั้นเอง จะเห็นว่าการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมมีนิยามภายใต้ขอบเขตที่กว้างขวางแต่ก็มีทั้งองค์การและนักวิชาการที่กำหนดขอบเขตที่มีจุดร่วมคล้ายคลึงกัน เช่นเดียวกับ Frank Vanclay, Ana Maria Esteves, Ilse Aucamp and Daniel Franks (2015) ได้อธิบายว่าการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมหมายถึง กระบวนการที่ครอบคลุมการวิเคราะห์ การติดตาม และการบริหารจัดการผลที่เกิดขึ้นทางสังคมที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจให้เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นผลทางบวกหรือผลลบจากนโยบาย แผน แผนงาน หรือโครงการ และกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมใดๆที่เกิดขึ้นจากผลของปัจจัยแทรกแซงข้างต้น โดยวัตถุประสงค์หลักของการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมเพื่อให้การพัฒนาต่างๆมีความยั่งยืนและความเท่าเทียมกันทางชีวิตสังคมและ

สิ่งแวดล้อมมนุษย์ สำหรับ Department of Planning, Industry and Development (2021) ได้นิยามการประเมินผลกระทบทางสังคม เป็นกระบวนการในการระบุ คาดการณ์ ประเมิน และพัฒนาโครงการ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญเพื่อประเมินผลกระทบทางสังคมของโครงการที่เสนอโดยรัฐ สรุปรการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม หรือ SIA เป็นกระบวนการทั้งก่อนและหลังการดำเนินโครงการเพื่อวิเคราะห์ การตรวจสอบ และบริหารจัดการผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการโครงการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลกระทบที่ได้รับจากการประเมินได้ไปตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการหรือไม่ หรือนำผลกระทบนั้นไปปรับปรุงการดำเนินโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์เพิ่มมากขึ้น โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของการพัฒนาและเกิดความเป็นธรรมแก่กลุ่มเป้าหมายของโครงการอย่างเท่าเทียมกันตลอดจนคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมด้วย สำหรับวิธีประเมินผลลัพธ์ทางสังคมสามารถแบ่งได้หลากหลายวิธีการ ในที่นี้ นำ “ห่วงโซ่ผลลัพธ์” (Impact Value Chain) โดยการออกแบบเป็นแผนที่ผลลัพธ์ (Outcomes Mapping) มาวิเคราะห์ ซึ่ง Clark et al (2004) อ้างอิงใน สุพัตตรา ตันติจรีพันธ์ (2564) ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1: Impact Value Chain ประยุกต์จาก Clark et al. (2004)

หลักพุทธธรรมกับการยกระดับคุณภาพบัณฑิตด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐ

ในการพัฒนาคุณภาพนักศึกษาเพื่อไปสู่การเป็นบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์พร้อมด้วยความรู้คู่คุณธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมนักศึกษามีความรู้ในศาสตร์อย่างถ่องแท้และมีจิตสาธารณะต่อส่วนรวม การดำเนินการเช่นนี้ถือว่าเป็นกระบวนการอาสาประชารัฐเพื่อให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานในชุมชนในรูปแบบร่วมทำแบบหุ้นส่วนแล้วเกิดประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ถือได้ว่าเป็นการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักการเสียสละในรูปแบบจิตอาสาที่ ซึ่ง จิต หมายถึง ใจ สิ่งที่มีหน้าที่รู้คิด และนึก ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพที่นึกคิด ความคิด อาสา หมายถึง ความหวัง ความต้องการ การรับทำ โดยเต็มใจ สมครใจ แสดงตัวขอรับทำการนั้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552) จิตสาธารณะสามารถสรุปครอบคลุมความหมาย 5 ประการ คือ 1) จิตสำนึก เพื่อส่วนรวม จิตสำนึกหรือภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 2) จิตอาสาที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจเพื่อส่วนรวม 3) การสำนึกสาธารณะ หมายถึง การที่บุคคลตระหนักรู้และ คำนึงถึง

ประโยชน์สุขของส่วนรวม และสังคมมองเห็นคุณค่าของการเอาใจใส่ดูแลรักษาสิ่งต่างๆที่เป็นของส่วนรวม

4) จิตบริการที่เกี่ยวกับการคิดและการปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการประพฤติปฏิบัติที่มุ่งความสุขของผู้อื่น ที่ตั้งอยู่บนฐานของความตั้งใจดี และเจตนาดี 5) จิตสำนึกทางสังคมที่สำนึกงานและคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้อธิบายว่า เป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธรรมา และเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติระเทศชาติ มีความสำนึก และยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม (พระไพศาล วิสาโล, 2549)

เมื่อนำหลักพุทธบูรณาการมาประยุกต์ใช้ในการทำสาธารณประโยชน์ในรูปแบบจิตอาสาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและสามารถวัดผลได้ ก็คือ หลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งหมายถึง ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหัวใจ และกำกับความประพฤติ ประกอบด้วย 1) เมตตา คือ ความรัก ความมีใจปรารถนาดีอยากให้เขามีสุข มีจิตใจเผื่อแผ่ไม่ตรี และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า 2) กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในการจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์เดือดร้อนของปวงสัตว์ 3) มุทิตา คือ ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการ แซ่มนชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงอยู่ปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป 4) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง อันจะดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตที่เที่ยงธรรมดุจตราขัง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะ วินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีจิตที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552) จะเห็นได้ว่าการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐจะต้องมีหลักพุทธธรรมบูรณาการนำมาประยุกต์ใช้กับหลักการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการของมหาวิทยาลัยเพื่อให้นักศึกษาและประชาชนในชุมชนพื้นที่เป้าหมายของโครงการได้ร่วมกันดำเนินโครงการด้วยจิตอาสาโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 ที่ทุกฝ่ายต้องมีความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา จึงจะดำเนินโครงการสำเร็จทั้งสามารถพัฒนาคนและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างเหมาะสม

ผลการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมของโครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของ

มหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมในบทความวิชาการนี้ได้นำเสนอ “โครงการพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะพลาสติกและโพนแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐบนหลักพุทธธรรม บ้านบุงวังจี้ว ตำบลป่าเช่า อำเภอมือเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” โดยประยุกต์ใช้เครื่องมือ “ห่วงโซ่ผลลัพธ์” (Impact Value Chain) ที่ออกแบบเป็นแผนที่ผลลัพธ์ (Outcomes Mapping) โดยข้อมูลในตารางปัจจัยนำเข้า กิจกรรม และผลผลิต ผู้เขียนประมวลจากรายงานความก้าวหน้า และรายงานฉบับสมบูรณ์ของญาณแก้วนวก (2564) เพื่อนำฐานข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ผลลัพธ์ตาม Key Result (KR) ประกอบด้วย KR1, KR2,

KR3 และ KR4 (รายละเอียดKR อยู่ในบทนำ) และนำผลการวิเคราะห์ไปพัฒนาตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ตัวชี้วัดทางการเงิน และผลการวิเคราะห์ค่าทางการเงิน (Financial proxy) ซึ่งจะนำเสนอในเนื้อหาลำดับถัดไป

ผลการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมตาม Key Result (KR) ตามกรอบแผนที่ผลลัพธ์ (Outcomes Mapping) ของ Clark et al (2004) ของโครงการพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะพลาสติกและโฟมแบบมีส่วนร่วมฯ พบว่า 1) ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ประกอบด้วย 1.1) นักศึกษาจำนวน 11 คน, อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ 2 คน, ผู้นำชุมชน 2 คน, ประชาชนในบ้านบึงวังจี้ว 59 คน (สมาชิกกลุ่มขยะโหดและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการบ้านบึงวังจี้ว) และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลป่าเป้า จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 75 คน และ 1.2) งบประมาณ จำนวน 150,000 บาท 2) กิจกรรม (Activities) ประกอบด้วย 2.1) กิจกรรมการเตรียมความพร้อมแกนนำชุมชนและนักศึกษาก่อนการศึกษาดูงานต้นแบบการจัดการขยะและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากขยะพลาสติกและโฟม 2.2) กิจกรรมการสร้างความรู้ความเข้าใจและวางแผนการดำเนินกิจกรรม 2.3) กิจกรรมการศึกษาดูงานต้นแบบการจัดการขยะและการแปรรูป ผลิตภัณฑ์จากขยะ พลาสติกและโฟม และ 2.4) กิจกรรมถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงานต้นแบบการจัดการขยะและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากขยะพลาสติกและโฟมร่วมกัน 3) ผลผลิต (Outputs) ประกอบด้วย 3.1) แกนนำชุมชนและนักศึกษาได้ข้อมูลบริบทชุมชนแหล่งที่มาของขยะพลาสติกและโฟม และได้แนวทางในการจัดการขยะร่วมกัน 3.2) ประชาชน 59 คน (สมาชิกกลุ่มขยะโหดบ้านบึงวังจี้ว) ผู้นำชุมชน 2 คน และนักศึกษา 11 คน รวมจำนวน 72 คน ร่วมกันจัดเวทีประชุม ชี้แจงให้กับคนในชุมชนเกิดความเข้าใจความเป็นมาและลักษณะของโครงการได้อย่างถูกต้อง 3.3) ผู้นำชุมชน 2 คน อาจารย์ 2 คน และนักศึกษา 11 คน รวมจำนวน 15 คน ศึกษาดูงานแนวทางการจัดการขยะการใช้ประโยชน์จากขยะมาทำเชื้อเพลิง ถนน บล็อกปูพื้นในจังหวัดเชียงใหม่ทำให้เกิดองค์ความรู้และแนวคิดในการนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และ 3.4) ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ 59 คน (สมาชิกกลุ่มขยะโหดบ้านบึงวังจี้ว) ผู้นำชุมชน 2 คน และนักศึกษา 11 คน รวมจำนวน 72 คน ได้รับความรู้วิธีการทำบล็อกปูพื้นกระถางต้นไม้จากขยะพลาสติก และโฟมสามารถผลิตบล็อกปูพื้นได้ 4 แบบ จำนวน 10,000 ก้อน และต้นแบบกระถางต้นไม้ 1 แบบ

เมื่อนำปัจจัยนำเข้าสู่การดำเนินโครงการดังรายละเอียดกิจกรรมของโครงการแล้วจึงเกิดผลผลิตที่โครงการกำหนดไว้ ผู้เขียนจึงนำเสนอผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ดังนี้

ผลลัพธ์ (Outcomes) ที่เกิดขึ้นภายหลังการดำเนินโครงการมี 3 ด้าน คือ ด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในระดับบุคคล และชุมชน ดังนี้

1. ด้านสังคม ได้แก่ 4.1.1) ระดับบุคคล ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการจัดการขยะพลาสติกและโฟมในชุมชนสามารถพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมการจัดการขยะชุมชนได้อย่างยั่งยืน จึงทำให้บรรลุ KR 1 และ KR 4 และนักศึกษามีทักษะทางวิชาการใหม่จากผลของการประมวลทักษะทางวิชาการที่ศึกษามาประยุกต์ในการทำงานพื้นที่ที่มีบริบทเฉพาะโดยใช้หลักการขับเคลื่อนงานตามหลักพันธกิจสัมพันธ์ จึงทำให้บรรลุ KR1 KR3 และ KR 4 และ 4.1.2) ระดับชุมชน ประกอบด้วย ชุดข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาขยะของชุมชนแนวทางการจัดการขยะ ต้นแบบชุมชนจัดการขยะ และรูปแบบผลิตภัณฑ์จากขยะพลาสติก และโฟมถูกนำไป

เป็นสารสนเทศในการวางแผนและดำเนินการตามแผนในการจัดการขยะชุมชนบ้านบึงวังจี้ที่สามารถลดปัญหาขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้บรรลุ KR1 KR2 KR3 และ KR 4 และสามารถขยายเครือข่ายความร่วมมือการดำเนินโครงการในพื้นที่ในรูปแบบอาสาประชารัฐ โดยนักศึกษา ประชาชน และหน่วยงานในพื้นที่ได้มากขึ้นซึ่ง ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงทำให้บรรลุ KR1 KR3 และ KR 4

2. ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ 4.2.1) ระดับบุคคล ประกอบด้วย คริวเรือน (สมาชิกกลุ่มขยะโหยดและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการบ้านบึงวังจี้) ในบ้านบึงวังจี้สามารถประยุกต์ทักษะจากการเข้าร่วมโครงการไปพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขยะพลาสติก และโฟมที่สามารถจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครอบครัวได้ จึงทำให้บรรลุ KR1 และKR2 และ 4.2.2) ระดับชุมชน ประกอบด้วย ประชาชน (สมาชิกกลุ่มขยะโหยดและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการบ้านบึงวังจี้) สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขยะพลาสติก และโฟมเพื่อจำหน่ายนำรายได้สู่กลุ่มที่สามารถนำรายได้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับการผลิตเพื่อจำหน่าย จึงทำให้บรรลุ KR1 และKR2 และชุมชนบ้านบึงวังจี้เกิดการพัฒนารายได้ใหม่จากขยะพลาสติกและโฟมก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนภายในชุมชน จึงทำให้บรรลุ KR1 และ KR2

3. ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 4.3.1) ระดับบุคคล ประกอบด้วย คริวเรือน (สมาชิกกลุ่มขยะโหยดและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการบ้านบึงวังจี้) และสามารถจัดการขยะพลาสติกและโฟมได้อย่างถูกต้องที่ช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมแก่ครัวเรือนได้ จึงทำให้บรรลุ KR1 และKR4 และ 4.3.2) ระดับชุมชน ประกอบด้วย ลดปัญหาขยะชุมชนบ้านบึงวังจี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการคัดแยกขยะที่เป็นพลาสติกและโฟมสำหรับการนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ จึงทำให้บรรลุ KR1 และKR4 และคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านบึงวังจี้ดีขึ้นจากการ นำขยะพลาสติกและโฟมไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ จึงทำให้บรรลุ KR1 และKR4

ผลการพัฒนาตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ตัวชี้วัดทางการเงิน และผลการวิเคราะห์ค่าทางการเงิน

โครงการพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะพลาสติกและโฟมแบบมีส่วนร่วมฯ

เมื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคมตาม Key Result และกรอบแผนที่ผลลัพธ์ (Outcomes Mapping) แล้วผู้เขียนนำข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนาตัวชี้วัดเชิงปริมาณด้านเศรษฐกิจและตัวชี้วัดทางการเงินและนำเสนอ ผลการประเมินค่าทางการเงิน ดังนี้

1. ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ 1.1) ระดับบุคคล ประกอบด้วย รายได้ต่อคน (ครัวเรือน)/เดือน และ1.2) ระดับชุมชน ประกอบด้วย รายได้ต่อคน (ครัวเรือน)/เดือน และรายได้ต่อชุมชนที่ดำเนินในรูปแบบของกลุ่มโหยดร่วมกับประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ/เดือน

2. ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 2.1) ระดับบุคคล ประกอบด้วย ต้นทุนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ต้องลงทุนกับการจัดการขยะที่ต้นทางเพื่อกำจัดขยะ จำนวน 1 กิโลกรัม ต่อคน/ครัวเรือน และ

2.2) ระดับชุมชน ประกอบด้วย ต้นทุนที่ อปท.ต้องลงทุนกับการจัดการขยะที่ต้นทางเพื่อกำจัดขยะ จำนวน 1 กิโลกรัม ต่อคน /ครัวเรือน

เมื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคมและพัฒนาตัวชี้วัดตามลำดับข้างต้นผู้เขียนนำมาวิเคราะห์ค่าการเงินโครงการพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะพลาสติกและโพนแบบมีส่วนร่วมฯ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าทางการเงินโครงการฯ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ไม่พัฒนาตัวชี้วัดด้านสังคมเนื่องจากมีข้อจำกัดในการวัดเชิงปริมาณ

ผลลัพธ์ทางสังคม	การพัฒนาตัวชี้วัดเชิงปริมาณ	การพัฒนาตัวชี้วัดทางการเงิน	ผลการประเมินค่าทางการเงิน
1. ด้านเศรษฐกิจ 1.1. ระดับบุคคล 1.1.1 ครัวเรือน(สมาชิกกลุ่มขยะไทยดบ้านบึงวังจี้ว) ในบ้านบึงวังจี้วสามารถประยุกต์ทักษะจากการเข้าร่วมโครงการไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ขยะ พลาสติก และโพนที่สามารถจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครอบครัวได้	1. รายได้ ต่อ คน (ครัวเรือน) / เดือน	1. 1 คน (ครัวเรือน) $\times 10^1$ กระจ่าง $\times 50^2$ บาท	1. 500 บาท / คน (ครัวเรือน) / เดือน
1.2. ระดับชุมชน 1.2.1 ครัวเรือน (สมาชิกกลุ่มขยะไทยดและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการบ้านบึงวังจี้ว) สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขยะพลาสติก และโพนเพื่อจำหน่ายนำรายได้สู่กลุ่มที่สามารถจำหน่ายได้ไปต่อยอดพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะในรูปแบบใหม่ได้	2. รายได้ ต่อ คน (ครัวเรือน)/ เดือน 3. รายได้ต่อชุมชนที่ดำเนินในรูปแบบของกลุ่มขยะไทยดร่วมกับประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ/ เดือน	2. 1 คน (ครัวเรือน) $\times 10$ กระจ่าง $\times 50$ บาท $\times 61$ คน (ผู้นำชุมชน 2 คน และประชาชนจำนวน 59 คน) 3. รายได้จากสมาชิก 61 คน = 30,500 บาท /เดือน - 20% ³	2. 30,500 บาท / 61 คน (ครัวเรือน) / เดือน

¹ ประมาณการจำนวนกระจ่างต้นไม้ออกจากขยะพลาสติกและโพนที่แต่ละคน (ครัวเรือน) ผลิตได้ชิ้นต่ำ/วัน

² ข้อมูลราคาจำหน่ายที่กลุ่มขยะไทยดกำหนดและจำหน่ายในวันเปิดตลาดต้นไม้

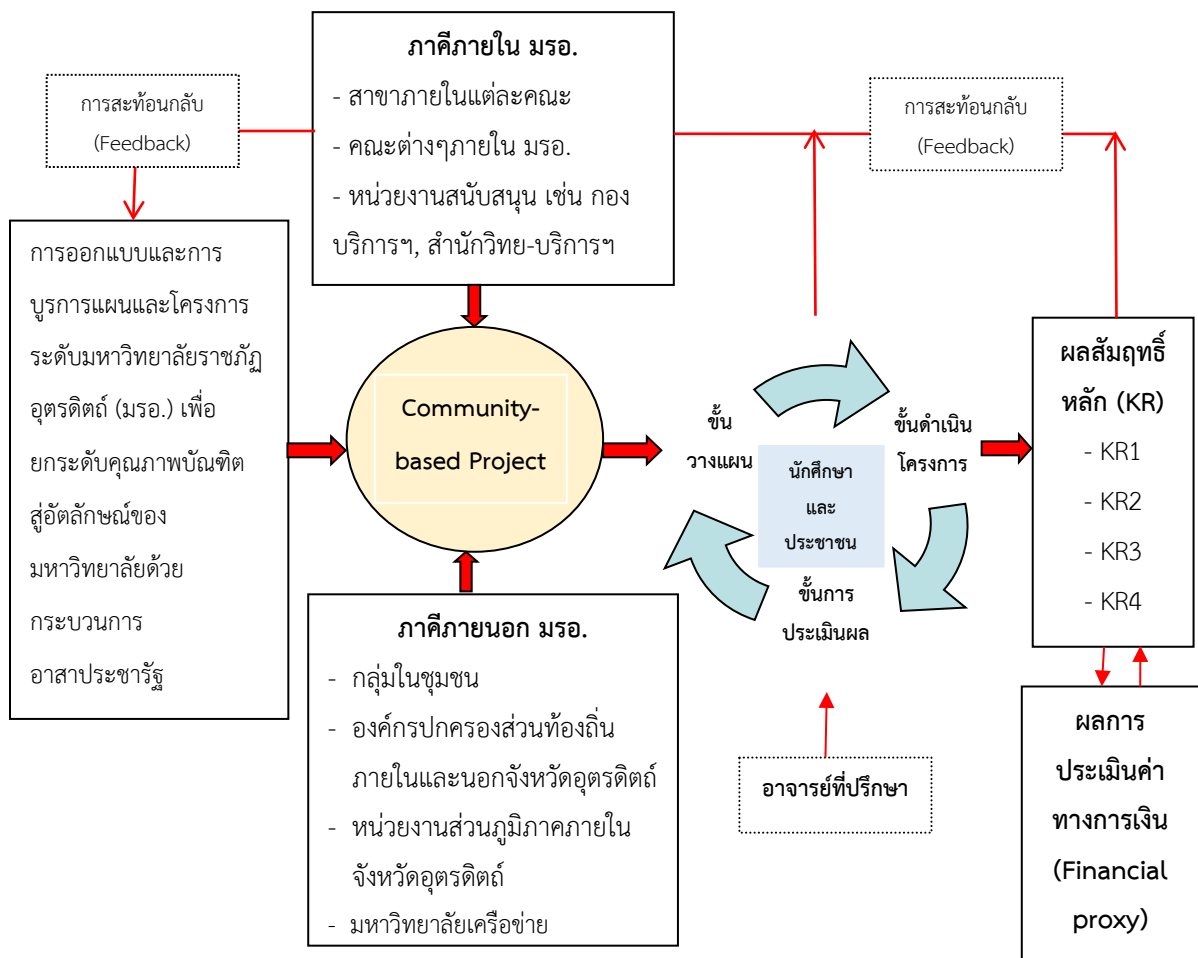
³ ข้อมูลจากผู้บริหารคนหนึ่งของกลุ่มขยะไทยด (ผู้ให้สัมภาษณ์) เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2565

ผลลัพธ์ทางสังคม	การพัฒนาตัวชี้วัดเชิงปริมาณ	การพัฒนาตัวชี้วัดทางการเงิน	ผลการประเมินค่าทางการเงิน
2. ด้านสิ่งแวดล้อม 2.1 ระดับบุคคล ครัวเรือนครัวเรือน (สมาชิกกลุ่มขยะไทยดและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการบ้านบึงวังจี้ว) สามารถจัดการขยะพลาสติกและโพนได้ อย่างถูกต้องที่ช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมแก่ครัวเรือนได้ ในที่นี้วิเคราะห์ต้นทุนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ต้องลงทุนกับการจัดการขยะที่ต้นทางสำหรับการจัดการขยะเพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน)	4. ต้นทุนที่อปท.ต้องลงทุนกับการจัดการขยะที่ต้นทางเพื่อกำจัดขยะ จำนวน 1 กิโลกรัม ต่อคน /ครัวเรือน	4. ต้นทุนการจัดการขยะที่ต้นทางมีต้นทุนเฉลี่ย 0.91 บาท/ 1 กิโลกรัม $\times 61$ คน (ผู้นำชุมชน 2 คนและประชาชนจำนวน 59 คน)	4. 55.51 บาท / 1 กิโลกรัม /61คน (ครัวเรือน) / เดือน
2.2 ระดับชุมชน 2.2.1 ลดปัญหาขยะชุมชนบ้านบึงวังจี้วได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการคัดแยกขยะที่เป็นพลาสติก	5. ต้นทุนที่ อปท.ต้องลงทุนกับการจัดการ	5. ต้นทุนการจัดการขยะที่ต้นทางมีต้นทุน	5. 832.65 บาท /15 กิโลกรัม /61

และโพนสำหรับการนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งช่วยเพิ่มคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านบึงวังจืดขึ้น	ขยะที่ต้นทางเพื่อกำจัดขยะ จำนวน 15 กิโลกรัม ต่อคน/ครัวเรือน (ระดับชุมชน) น้ำเฉพาะ 61 คน/ครัวเรือน)	เฉลี่ย 0.91 บาท/15 กิโลกรัม x 61 คน (ผู้นำชุมชน 2 คน และประชาชน จำนวน 59 คน)	คน (ครัวเรือน) / เดือน และ 9,991.80 บาท/ปี
--	--	--	--

⁴ ประยุกต์จาก รายงานการทบทวนต้นทุนการจัดการขยะ ของเขต มโนมัยวิบูลย์ และพรธรมินา ดอกไม้งาม (2561)

จากการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมไปสู่การวิเคราะห์ค่าทางการเงินผ่านโครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐบนหลักพุทธธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ ผู้เขียนจึงสรุปโดยนำเสนอเป็นตัวแทนเชิงวิชาการ (Academic Model) ดังแสดงในภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2: แสดงตัวแทนเชิงวิชาการโครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐ มรอ.

สรุป

สรุปการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม การพัฒนาตัวชี้วัด และการวิเคราะห์ค่าทางการเงิน โครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐบนหลักพุทธธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ พ.ศ. 2564 โดยนำฐานคิด SIA เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ซึ่งในบทความนี้นำวิธีประเมินผลลัพธ์ทางสังคมด้วย “ห่วงโซ่ผลลัพธ์” โดยการออกแบบเป็นแผนที่ผลลัพธ์มาประเมินโครงการพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะพลาสติกและโพลีเมอร์แบบมีส่วนร่วมฯ สรุปการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมที่สามารถบรรลุ KR1 จำนวน 10 ผลลัพธ์ KR2 จำนวน 4 ผลลัพธ์ KR3 จำนวน 3 ผลลัพธ์ และ KR4 จำนวน 7 ผลลัพธ์ รวมทั้งหมด 24 ผลลัพธ์ จากผลลัพธ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าโครงการสามารถบรรลุ KR1 จำนวนสูงสุดรองลงมา คือ KR4 ที่โครงการนี้ส่งผลให้เกิดการประยุกต์ใช้องค์ความรู้เชิงวิชาการโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยมีนักศึกษาเป็นเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมทำกับภาคประชาสังคมในพื้นที่ จึงเกิดกระบวนการ การเรียนรู้แบบ Problem based Learning และช่วยพัฒนานักศึกษาของมหาวิทยาลัยให้มีจิตสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ซึ่งเป็นหลักที่เสริมสร้างคุณธรรมฐานรากที่สำคัญแก่นุชนุชยในการอยู่ร่วมกันอย่างเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา นำไปสู่การได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน คือ การที่ชุมชนมีรายได้จากนำขยะไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้ สำหรับผลการพัฒนาตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ตัวชี้วัดทางการเงิน และการวิเคราะห์ค่าทางการเงิน ได้นำมาวิเคราะห์ 2 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ได้นำเสนอตัวชี้วัดเชิงปริมาณ คือ รายได้ที่เพิ่มขึ้นต่อคน (ครัวเรือน)/เดือน ซึ่งหากครัวเรือนสามารถผลิตกระดาษต้นไม้จากพลาสติกและโพลีเมอร์ได้ชิ้นต่อ 10 กระดาษ ที่สามารถจำหน่ายได้ประมาณ 50 บาท ผลการประเมินค่าทางการเงิน คือ 500 บาท คน (ครัวเรือน)/เดือน และระดับชุมชนเป็นการประมวลรายได้ต่อชุมชนที่ดำเนินในรูปแบบของกลุ่มขยะโห่ยร่วมกับประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ/เดือน รวมจำนวน 61 คน มีรายได้ต่อเดือน 30,500 บาท/เดือน และหักรายได้จำนวน 20 % จึงสามารถประเมินค่าทางการเงินสู่กลุ่ม 6,100 บาท/เดือน ด้านสิ่งแวดล้อมระดับบุคคล คือ ต้นทุนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต้องลงทุนกับขยะที่ต้นทางเพื่อกำจัดขยะ ต้นทุนเฉลี่ย 0.91 บาท/1 กิโลกรัม ซึ่งผลการประเมินค่าทางการเงินคือ 55.51 บาท/1 กิโลกรัม/61 คน (ครัวเรือน)/เดือน และระดับชุมชน ผลการประเมินค่าทางการเงิน คือ 832.65 บาท/15 กิโลกรัม/61คน (ครัวเรือน)/เดือน และ 9,991.80 บาท/ปี เห็นได้ว่า การดำเนินโครงการนี้สามารถเพิ่มรายได้ต่อครัวเรือนและชุมชนในภาพรวมเฉพาะผู้เข้าร่วมโครงการครั้งนี้ 61 คน จำนวน 30,500 บาทต่อเดือน ซึ่งหากพิจารณาขยายโครงการนี้ไปยังประชาชนในวงกว้างจะช่วยนำขยะเหลือใช้ที่เป็นพลาสติกและโพลีเมอร์มาเพิ่มมูลค่าเชิงเศรษฐกิจและประชาชนในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถลดต้นทุนการกำจัดขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อีกทั้งโครงการลักษณะดังกล่าวนี้ช่วยยกระดับจิตใจของนักศึกษาที่จะก้าวสู่การเป็นบัณฑิตที่มีจิตสาธารณะโดยยึดหลักธรรมนำทางที่จะนำไปสู่การเป็นบุคลากรที่ดีขององค์กรและพลเมืองดีของชุมชนและสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะมี 3 ประการ โดยเป็นข้อเสนอแนะต่อการโครงการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และมหาวิทยาลัยทั่วไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อไป

1. กรณีโครงการพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะพลาสติกและโฟมแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐบ้านบุงวังจี้ ตำบลป่าเช่า อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ ควรส่งเสริมการดำเนินโครงการเพื่อให้สามารถบรรลุ KR2 คือ เกิดนวัตกรรม ในหลากหลายรูปแบบเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาขยะพลาสติกและโฟมเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญและมีแนวโน้มรุนแรง ซึ่งนวัตกรรมอาจเป็นด้านผลิตภัณฑ์ เช่น วัสดุก่อสร้างจากพลาสติก จะช่วยสนับสนุนขยะจากพลาสติกของชุมชนสู่การเพิ่มมูลค่าที่ช่วยลดปัญหาขยะและช่วยพัฒนานวัตกรรมที่นำไปสู่ชุมชนและสังคมที่ยั่งยืนได้ ทั้งนี้ โครงการอาจนำภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและดำเนินโครงการด้านการพัฒนานวัตกรรมต่างๆร่วมด้วย และควรสนับสนุนการดำเนินโครงการที่สามารถบรรลุ KR3 เพิ่มมากขึ้น คือ เพื่อให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานจริง และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม โดยส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นผู้วิเคราะห์และนำเสนอแนวทางเชิงนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาขยะ และอาจารย์ที่ปรึกษาประเมินทางเลือกร่วม แต่การตัดสินใจเลือกจะพัฒนานวัตกรรมเปิดโอกาสให้นักศึกษาเป็นผู้ตัดสินใจร่วมกับประชาชนและภาคีในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ต่อการดำเนินโครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิต มหาวิทยาลัยควรกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาทักษะวิชาชีพนักศึกษาแบบบูรณาการสาขาโดยใช้โครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ที่สามารถสะสมหน่วยกิตได้ทั้งในวิชาพื้นฐานและเลือกเสรี เช่น นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมแต่ต้องเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านเฉพาะด้านการตลาดหรือออกแบบผลิตภัณฑ์ นักศึกษาที่ดำเนินโครงการดังกล่าวสามารถเรียนรู้องค์ความรู้ต่างศาสตร์ผ่านกระบวนการดำเนินโครงการรูปแบบอาสาประชารัฐในพื้นที่โดยมีอาจารย์ประจำแต่ละสาขาเป็นที่ปรึกษา ฉะนั้น จึงเสนอจัดทำโครงการรองรับภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาทักษะวิชาชีพนักศึกษาแบบบูรณาการสาขาโดยใช้โครงการเป็นฐานและนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ และมหาวิทยาลัยควรวางแผนสนับสนุนงบประมาณแก่โครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐ โดยเฉพาะโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชนที่สามารถวัดผลเชิงปริมาณด้านเศรษฐกิจได้เป็นลำดับแรก ถือว่าเป็นการพัฒนาชุมชนบนฐานองค์ความรู้จากภาควิชาการซึ่งเป็นการแสดงบทบาทของมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบต่อสังคมได้เป็นอย่างดี (University Social Responsibility)

3. ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัยทั่วไป ในการจัดทำโครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทางสังคมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นรูปธรรม โดยมหาวิทยาลัยควรจัดทำหลักสูตรพันธกิจสัมพันธ์ที่เป็นหลักสูตรรับรองคุณวุฒิด้าน ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือด้านอาสาสมัครเพื่อสังคมแก่นักศึกษา และประชาชนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการนี้ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริม

กระบวนการจิตอาสาในการร่วมคิดร่วมทำแบบหุ้นส่วน และเกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวเป็นการส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ฝึกให้นักศึกษาปรารถนาที่จะนำความรู้ไปแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆแก่ประชาชนจึงเป็นการขัดเกลาให้นักศึกษามีความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ขณะเดียวกันการมีหลักสูตรดังกล่าวจะทำให้ นักศึกษาและประชาชนสามารถนำคุณวุฒิไปใช้ประโยชน์ในวิชาชีพเมื่อสำเร็จการศึกษา หรือประโยชน์อื่นๆ ที่เหมาะสม กรณีที่เป็นประชาชนในการใช้ประโยชน์เพื่อรับรองการเป็นผู้ที่ทำประโยชน์แก่ชุมชน โดยอาจ ออกแบบหลักสูตรพันธสัมพันธ์ในรูปแบบการเรียนตามอัธยาศัย (Informal Education: IE) หรือการเรียน แบบการศึกษานอกระบบ (Non-formal Education: NFE) โดยได้รับหน่วยกิต (Credit) จากมหาวิทยาลัยที่ ดำเนินโครงการ

บรรณานุกรม

- ญาณิ แก้วนก. (2564). *โครงการพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะพลาสติกและโพลีเมอร์แบบมีส่วนร่วมของภาคี เครือข่ายด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐบ้านบึงวังจี้ ตำบลป่าเช่า อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี* (รายงานวิจัย). อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ปเนต มโนมัยวิบูลย์ และพรณนิภา ดอกไม้งาม. (2561). *การทบทวนต้นทุนการจัดการขยะและการประเมิน ตลอดวัฏจักรชีวิตของระบบการจัดการขยะมูลฝอย: หลักการและการดัดแปลงมาใช้กับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ภายใต้ชุดโครงการประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลของนโยบาย สาธารณะไทย การวิจัยเพื่อเสริมสร้างนโยบายนโยบายสาธารณะที่ดี (Efficiency and Government of Thai Public Policies)*. (รายงานวิจัย). เชียงใหม่: มูลนิธิสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ.
- ผู้บริหารคนหนึ่งของกลุ่มขโหด. (2565). *ผู้บริหารกลุ่มขโหด ตำบลป่าเช่า อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี*. สัมภาษณ์. 23 มิถุนายน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2552). *เครื่องวัดความเจริญของชาวพุทธ (อารยวัฑฒ)*. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระไพศาล วิสาโล. (2549). *เครือข่ายจิตอาสา ใน คู่มือจิตอาสาโครงการอาสาเพื่อในหลวง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ ประสานงานเครือข่ายจิตอาสา.
- สุพัตตรา ตันติจรียาพันธ์. (2564). *การนำแนวคิดการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) เพื่อวัดผลสำเร็จของโครงการสาธารณะเชิงพื้นที่. ใน การประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 13 การวิจัย สร้างดุลยภาพชีวิตเพื่อรองรับ New Normal, 1906-1916*. นครปฐม: มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครปฐม.
- สุพัตตรา ตันติจรียาพันธ์ และคณะ. (2564). *โครงการสังเคราะห์ โครงการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่อัตลักษณ์ ของมหาวิทยาลัยด้วยกระบวนการอาสาประชารัฐ (B10)* (รายงานฉบับสมบูรณ์). อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

- Becker, H.A. (2001). Social impact assessment, *European Journal of Operational Research*, 128(2), 311-321.
- Department of Planning, Industry and Development. (2021). *Social Impact Assessment*. Retrieved 25 June 2021 from <https://www.planning.nsw.gov.au/Policy-and-Legislation/Under-review-and-new-Policy-and-Legislation/Social-Impact-Assessment>.
- Global Partnership for Education. (2020). *21st Century Skills: What potential role for the Global Partnership for Education? A Landscape Review*. Retrieved 25 June 2021 from https://www.globalpartnership.org/sites/default/files/document_/file/2020-01-GPE-21-century-skills-report.pdf.
- International Association for Impact Assessment. (2021). *SOCIAL IMPACT ASSESSMENT: Guidance for assessing and managing the social impacts of projects*. Retrieved 25 June 2021 from https://www.iaia.org/uploads/pdf/SIA_Guidance_Document_IAIA.pdf.
- Kay, K. (2010). 21st Century Skills: Why the Matter, What They are, and How We Get There. In Bellanca, J. & Brandt, R. (Eds.), *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*. Bloomington, In: Solution Tree Press.
- Vanclay, F. (2003). International Principles For Social Impact Assessment. *Impact Assessment and Project Appraisal*. 21(1), 5-12.
- Vanclay, F., Esteves, A. M., Aucamp, I., & Franks, D. (2015). *Social Impact Assessment: Guidance for assessing and managing the social impacts of projects*. Fargo ND: International Association for Impact Assessment.